

տագնապի ու կասկածանաց մէջ էին. մէկ տուն մը չկար քաղաքին մէջ որ մէկ երկու հոգւոյ մահը չողբար. բոլոր այն գիշերը անպատմելի խռովութեամբ անցաւ, եւ մէկուն մտքէն ալ չէր անցնէր որ քնանայ: Լըսեցինք որ ամբողջ ընտանիքներ, հայր մայր ու տղաք այն կրակին մէջ այրեր են, մանաւանդ շատ մը ազնուական տներու աղջիկներ:

Երկրորդ առաւօտը տեսնուեալ են եկեղեցւոյն մէջ շատ մը մեռելներ ոտքի վրայ կեցած կատաղի կերպով, եւ յուսահատութեամբ ձեռքերը սխմած: Կրսեն թէ շատ մայրեր գտնուեալ են՝ իրենց տղաքը գրկերը բռնած եւ ածուխ դարձած, շատ ծերեր ալ իրենց գաւազաններուն վրայ կռթնած ու մուխէն խղզուած սեւցած:

Այն օրը բոլոր դատաստանական ու պաշտօնական տեղերը փակ մնացին, բոլոր խառնութիւնները սուգի լաթերով ծածկուեցան, եւ այն հազարաւոր մեռելներուն թաղման հանգէսը կատարուեցաւ այնպիսի յուսահատական գոռում գոչումով որ աշխարհիս երեսը խիստ քիչ անգամ լսուած է:

Սպանիացի ճիզուիթներուն կրօնամոլութիւնը այս պարագայիս մէջ ալ յայտնի երեւցաւ: Այն միջոցին որ քանի մի հոգի կարգէ գուրս քաջութեամբ կաշխատէին որ մէկ քանի խեղճերու կեանքը ազատեն, այն բազերաները ամէն ջանք կընէին որ արգելք լինին անոնց, եւ կկանչէին, «Կորսուին հերետիկոսները»: Այս անհաւատալի դործողութեան պատճառը՝ այսպէս կպատմէ լրագիրներէն մէկը: Եկեղեցւոյն մէջի կնիկմարդոց մէկ մասը գէպի մեծ դռները փախչելու տեղը՝ աւանդատան դուռը կվազեն եղեր. բայց բազերաներուն սոսկալի անդրթուլթիւնը տես՝ որ եկեղեցւոյն զարգարանքները, փայտէ արձանները, եւ մինչեւ կապերտները այն դռնէն փախցընելու զբաղած լինելով՝ կնիկմարդիկը մէկգի կվարէին կըսէ: Նմանապէս դրսէն եկող եւ աւանդատան դռնէն ներս մտնել ուղղով կտրիճներուն երեսին կկանչէին կատաղաբար թէ «Գնացէք կորսուեցէք հերետիկոսներ»: — Այսպիսի կրօնամոլութեան ինչ պատիժներ չիտարարգարադասն Աստուած:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՊԱՏԱՍԻԱՆ ՄԸ.

Արգոյ Հրասարակից Մեղու Հայաստանի լրագրոյ.

Վեհափառ Կաթողիկոսին հրատարակած նոր տետրակին վրայ ծանուցումն արել էք լրագրոյ 39 բուհամարին մէջ, թէ «Մօտերումս լոյս տեսաւ Նորին Վեհափառութեան մի նոր արժանաւոր գործքը, այն է Սխաղմունք Դաստատարին «մեկնութեան խորհրդոյ եւ արարողութեանց սրբոյ պատարագին, տպելոյ իթեղոսիս խոսարանի խալիպեան», ուսումնարանի»: Եւ լետ այլոց բանից հարկ համարել էք ասել. «Այս դասատետրի հեղինակը կարծեօք պետք է Գեր. Հայր Գաբրիել Ալվազովսկի Վարդապետը լինի»:

Բարեմիտ ընթերցողաց դատմանը յանձնելով այն խորհրդածութիւնը՝ զոր այդ ծանուցման երկրորդ մասամբը կանէք, ես ինձ պարտք կճանաչեմ ազդ առնել հասարակաց, թէ Նախ՝ վերոյիշեալ դասատետրին հեղինակը յիրաւի եւ եմ: Երկրորդ՝ թէ այն դասատետրին իրական կամ կարծեցեալ սխալանաց գլխաւորներուն գոհացուցիչ բացատրութիւնը արդէն եւ երրորդ՝ թէ իմ գրութեան վերայ նոր հրատարակուած տետրակներուն իւրաքանչիւր բանիցը լիով բացատրութիւններ արդէն պատրաստել եմ ընդարձակ նամակաձև գրութեամբ, եւ փութով պիտի հասուցանեմ իմ. Էջմիածին, յուսալով որ Վեհափառ Տէրն կրարեհաճի հրաման տալ հրատարակելոյ տպագրութեամբ եւ այն գրութեան իրութեան գայրակղուեան տկարաց:

Խնդրելով որ այս իմ նամակս տպագրէք ձեր լրագրոյն առաջիկայ բուհամարին մէջ, մնամ եւ այլն.

ԻԹԻՓԻԿ, 16 Նոյեմբերի 1863.

ԳԱՐԻԵԼ ՎԱՐԳԱՊԵՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ.